

INFORMAČNÍ BULLETIN

VELVYSLANECTVÍ JAPONSKA V ČR

Praha 1, Malá Strana, Malé náměstí 6

1999

Ten, kdo si liboval v záplavě japonských filmů na loňském karlovarském filmovém festivalu, musel být letos nepochybně zklamán. Zásady japonské snímek s hlavními složky, jen dva filmy v odborných sekcích. Minochodem, tak nějak chudě a poměle přehledně, ale na mne, celý program letošního ročníku festivalu.

V informativní sekcí Horizonty byl promítán film „Kikukidžō“ (1998), který natočil známý režisér a herec Takeši Kitano. Tento film je někdy nazýván „japonským Kolport“. Příběh se odehrává během letních prázdnin. Dětí odlišuje i místa na prázdniny, jen mály Masao zůstává v Tokiu, protože jeho babička musí chodit do práce. Jednoho dne se Masao díky babiččině známé seznámí s Kikukidžō, který navštívil známého režiséra a herece Takeši Kitano. Ten slíbí, že chlapec odveze k moři, kde žije jeho maminka. Masao zatím nejde, protože já jsem dříve opustila, když iděly odjela za prací. Jíz na nádraží vlak Kikukidžō utratí své i Masovy peníze v hazardu, takže málem neodejde. Ani během cesty se Kikukidžō zpočátku neprojevuje jako ideální společník pro malé dítě. Postupně však začne vynášet skvělé hry a zapojí do něj i nejbližší společníky. Do Tokia se Masao vrací s pocitem, že prožil své nejkrásnější prázdniny. Hlavní roli Masao ztělesnil Jusuke Sekiguchi, roli Kikukidžō si s chutí zahrál sám režisér Kitano.

Dalším japonským filmem, který se letos v Karlových Varech objevil, byl snímek „Ikinai“ (1998) v režii Jipji pohled. Mladý režisér Hiroši Simizu natočil tento film s podporou společnosti Office Kinon, kterou již zmíněný režisér Kinon založil na podporu těchto japonských filmových tvůrců. Sam Simizu se v roce 1996 stal členem Kinonova filmového štábu a podílel se mimo jiné na natočení jeho slavného filmu „Ohnoshō“. Děj filmu „Ikinai“ se odehrává během podivného autobusového výletu. Dá se na posledního pasažéra. Všichni, kdo již do autobusu nastoupili, jsou odhodláni spíchat sebevraždu pomocí znečištěné deprevalné nevědy. Nejde o k tomu nejrůznější důvody – rodinné problémy, duhy, nemoc. Jako poslední příležitost k autobusu má dívka, která k listu přání nahodou a o rozhodnutí ostatních cestujících skoncovat kolektivně se životem nemá ani potuchy. Svým životem optimistem a druhou povahou postupně nahlovládá sebevražedné odhodlání cestujících autobusu, což se vřele náhle zasmělní vedoucím výpravy. Do divnější minulosti směřovala retrospektiva Belgický surrealismus a film. A právě v programu této sekce jsem mezi krátkými dokumentárními filmy objevil zajímavý snímek „Japonská kaligrafie“ (1956), který vytvořil Pierre Alechinsky, člen umělecké skupiny Cobra. Použité záběry z cesty Alechinského do Orientu prozrazují jeho zaujetí a fascinaci japonským písmem a obecně japonskou kulturou.

Při pátírní po „japonských stopkách“ v programu letošního festivalu jsem v sekcí Horizonty narazil ještě na jeden, byl trochu bizarní příklad - film „Osm a půl žně“ (1999) režiséra Petera Greenawaya. V tomto kontroverzním snímku se bohatý ženevský podnikatel se svým synem nechají inspirovat filmem filmem. Oni ovšem sami sebe budoucí budoucí podivný subjektivně nevěstí. A právě, neuvěřitelně panoptika žně, které se zde objeví, najdeme také Simizu, japonskou dívku, která propadá hrůškové vášni, Mio, která miluje karabaki, a Kito, japonskou podnikatelku. Tolik úsměvně třeba za letošním karlovarským filmovým festivalem.

Praha, říjen 1999

Jan Levea

STŘIBH NA TABI

Kazuo Ide

Hlavním znakem obchodu Umedži Mijučio je starobylý německý síci stroj původně na šití punčoch. V tokijské čtvrti Rjógoku, kde zápisníci sumo, je v baviňských kinocích chodí po ulicích, se dnes tento čerstvý šlapací stroj používá na výrobu tabí - punčoch, které se nosí od počátku tohoto století ke kinom.

„J když vycházel jeden jediný stb, zničil to celé tabi,“ zdrazňoval pan Mijučio, majitel Kikuiji, kterou jeho domov vlastní už po 11 generací, zatímco seval páse a travoral ho.

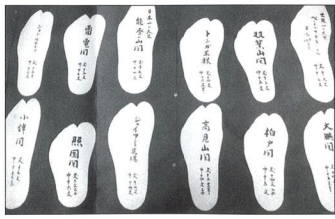
Za Kikuiji, kde se pracuje od r. 1751, zdálo kuriozit šlápní papírových stříb chodící zápisníků. Většina patří populárním zápisníkům sumo, počinaje Raidenem (dlouhý 38cm), veteránem obdobi Edo, až po současného Konšikioho (35 cm). V našem věku se výloze naražoval p. Mijučio prototypy současných tabí - repliky starodávých hedvábných punčoch bez odělného páku i kožené tabi. Kromě toho jsou tam panely vysvětlující nádi - lá a výrobní postup.

na líc - a uhlazuje švy a nerovnosti. Manželka ještě přistře páse k zachycení přezek a nový pár tabí je hotov.

Kromě bílých bavlněných výrobků dělá p. Mijučio i módní tabí ze suroveho hedvábné v burvě šetrné i dalších oděvních, také puhanové i i křevitnými vzory. Příjemná zážitky na minimálně 6 páru najednou - jeden za 40 minut. Ručně šití, konfekční tabí jsou k mání už za 23 dolarů. Jak bláznivě šití, Kikuiji je také dvorním dodavatelem císařského dvora. Mijučio nejen že zhotovuje tabí pro příslušníky císařské rodiny, ale byl také poevěn výrobě hedvábné punčoch starodávnoho stylu, které si císar obal na Daizōšio Festival velkých chůzí - který vykonal po svém nastolení na trůn v r. 1989. Mezi jeho zákazníky patří kromě zápisníků také gejši, měšci, mistři ikebany, čajového obřadu a dalších tradičních umění. Remeslná zkušenost práce s lidským nohama a zvláště pak s nohami zápisníků sumo, ho naučila mnoho o nohách a o rovnováze. Dnesší Japonci, na příklad, mají daleko užší nohy, zejména díky masu, jež nosí boty. Záhraniční zápisníci sumo mají delší nohy, ale jejich úzká chodidla předtčí stáblitní. Noha Matsumotoho měří jen 26 cm, ale jeho extralodní úkazová zaručuje zápisníkovi rozhodující hbitost a výbušnou sílu. I Akebono havajského původu je obádan dlouhým úkazem na noze.

P. Mijučio uvádí také příběh Putabumajji, velkého sumo, který se proslavil ve třicátých letech 69 po sobě jdoucím vítězství. Měl dlouhé paty a nesmírně široký nárt, jak celá těla chodila většinou s panáka zvednutými. Ještě na počátku tohoto století bylo u obchodů, kde se vyrábějí tabí tímto způsobem, v Tokiu mnoho. Ted už existují jen tři. I když pan Mijučio přisobí, že se změnou doby se snížila i poptávka po tabí, on sám chce pokračovat a doufá, že svým zákazníčkům vždy vyhoví

JAK VZNIKAL JIMÉNA ZÁPISNÍKU SUMO

Tradiční národní japonský sport sumo si v posledních letech získal značnou oblibu na celém světě, Českou republiku nevyjímaje. U nás jeho popularitu napomohly jak pravidelné přenosy na sportovním televizním kanálu Eurosport, tak i velké mezinárodní úspěchy českého amatérského týmu, který byl vytvořen na jara 1997. Díky široké publicitě, kterou tento zájem o sumo vyvolal, jsou v podstatě každému známa základní pravidla tohoto sportu, hlavní výkonnostní stupně zápisníků (*jokozuna, ōzeki, sekikawa, komabuti, maezumi*) i jména nejvýznamnějších zápisníků. Snad nepotřebuji je mimo Japonsko v současnosti docela bývalý ōzeki Konšikio, který v září 1998 navštívil Prahu, aby zde slavnostně převzal Trofej fair play za r. 1997, každoročně udělovanou Mezinárodním výborem pro fair play při BYNESCO.

Podjme se nyní podrobněji podívat na jména zápisníků sumo, která určité množství splývají díky svému častému opakování číselným částem v poměrně nepřehlednou zmlét velice podobné znějících jmen. Jména všech aktivních zápisníků sumo (*rikisji*) obsahuje listina *banzuke*, kterou Japonská asociace sumo vydává před každým z každoročních šesti hlavních turnajů. Listina je oficiálně vydávána vždy v pondělí v šest hodin večer, třináct dní před zahájením turnaje. Mladší zápisníci ihned odšlépají banku do svých štábů. Zápisníci na uveřejnění seznamu vždy nepřijímají české, protože se tak oficiálně dozvědí, nakolik výsledky z předchozího turnaje ovlivnily jejich zařazení podle výkonnosti směrem nahoru nebo dolů. Výjimkou jsou pouze zápisníci s titulem jokozuna, kteří v případě ztráty svého předchozího výsledku musí ukončit svoji sportovní kariéru, avšak doživotně mohou stít jokozuna používat (pokud jim nebude odebrán za neetické chování). Sumo je sportem profesionálním, proto na jeho vedení v listině *banzuke* pro každého zápisníka o to větší význam, neboť souvisí s výši jeho finanční odměny.

Pro zhotovení oficiální listiny *banzuke* je použit speciální japonský ryčový papír (*ōgi*) - sumo se hraje na 6 x 6 m (pro tělesnou sílu počet rozměrů listiny upravený na 57,5 cm šířky a 44 cm šířky). Čís vyššimo umístění zápisníků dokladu, tím větší stáří je jeho meno napáje. Jména přáde z rovníků třetím tabí ve starobylých stylizovaných znacích (*sumo močiji*) - zpravidla jedné píse pouze znaky velké a druhé znaky malé. Okraj listiny zcela je uzavřen od okolního světa, aby se zahrábno předcházení úniku informací o pořadí zápisníků. V čele listiny jsou uvedeni zápisníci kvalifikační třídou *rikisji*, následují zápisníci z nižších výkonnostních skupin, jejichž jména jsou na zmenšených vytištěných seznámkách již běžným okem nečitelná. Všechni zápisníci jsou formálně rozděleni do dvou skupin - východní a západní, přičemž v každé z nich je zhruba stejný počet zápisníků z jednotlivých výkonnostních kategorií. Seznam neobsahuje jména žáků - tzv. *mozumoni* (představa), ale jsou zde v prostředním sloupce uvedeni také ringové rozhodčí (*gijōši*) a sudí (*šimpan*) a ve spodní části listiny zasloučtí členové Japonské asociace sumo (*tošiojiri*). V období 1949-59 byla v *banzuke* uvedena též jména některých dalších organizací a zřizovatelů (vyvolávek *jōbōši* apod.) - k této práci se Japonská asociace sumo znovu vrátila až ve druhé polovině roku 1994.

Od roku 1987 jsou listiny *banzuke* z originálu tištěny na laminovaném ryčové papíru wafu. Celkový náklad činí pro každý turnaj přibližně 400-450 000 výtisků. Většina je distribuována jednotlivým štábům, kde je ve den vydání *banzuke* přetvářena v překlad, aby zápisníci mohli seznamy složit do oběsk a rozestat svým přátelům, příbuzným a sponzorům. Každý zápisník obdrží určitý počet banku - zápisníci z nejvyšších výkonnostních skupin několik set, kdežto začínající zápisníci jen několik výtisků. Zájemci si mohou *banzuke* v den vydání zakoupit také ve sportovní hale, ve které se bude daný turnaj konat, nebo si počkat na jejich prodej v průběhu turnaje, významným předtlačitelným vstupenka na turnaje rozestlá asociace *banzuke* přímým do-

řada fanoušků dostává seznam od fan klubů (*kōenkai*) jednotlivých štábů nebo nejúspěšnějších zápisníků.

První existující seznam o listině *banzuke* pochází z května 1699, kdy se v jōkōtem chrámě Okazaki konal turnaj sumo, při kterém bylo od diváků vybirány příspěvky (*tsze kandi*-sumo). O tři roky později byla listina banku oficiálně vydána a přiležitost turnaje konané také v Ōsace. V Tokiu se první banku objevily zhruba v polovině 18. století (první oficiální seznam o banku je ale až z roku 1757). Původně byly seznamy psány vždy horizontálně, teprve v roce 1757 byl právě v Tokiu (tehdy Edo) vydán seznam pooprve s vertikálními řazením jmen. Nejstarší *banzuke* byly ze dřeva i nyní jsou zhotovovány obrovské seznamy na dřevěných deskách a vystaveny po celou dobu turnaje před vchodem do sportovní haly. Populární jsou také ch-

zuke - neoficiální, bohatě ilustrované seznamy.

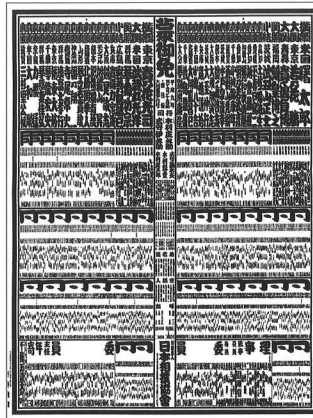
Rada zápisníků během svého života vysílá jedním či třem jména - své původní občanské jméno, sportovní jméno a jinso, které dostane po ukončení své sportovní kariéry v případě převzetí vedení některé ze stáji. Sportovní jméno *šikona* dostane se každý zápisník při svém příjezdu do stáje (*heja*). Většina zápisníků je do stáje přijata ve věku kolem patnácti let, výjimečně jsou přijímáni také nejúspěšnější univerzitní studenti po ukončení svých studií na vysoké škole. Jinso je jméno, které nání štáji je chápána jako velká pocta, v rámci jednotlivých štábů existují v podstatě rodinné vztahy (majitel je *ojakata* - pan otec) a mnozí z nich přetrvávají i po ukončení kariéry. Zápisníci může stít spánek v dvířku zpravo - svou smrti nebo ukončení sportovní kariéry. Po skončení aktivní kariéry zápisník ztrácí právo své šikona používat. Šikona, které proslavili významnými zápisníci, se mohou vyskytovat opakováně v různých generacích. Mnoholeté úspěchy zápisníků je mohou dostat od majitele stáje jako odměnu za své vynikající výsledky namísto svého dosavadního sportovního jmen.

Vznik sportovních jmen šikona se dostává přibližně do poloviny šestná-

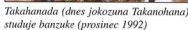
tého století, kdy mezi zápisníky sumo bylo mnoho rinoků (samurajů bédnací). To hrdi válečníci nechali zápsat pod svým skutečným jménem a proto si vytvářeli vlastní jména, která měla vyjadřovat především sílu a mužnost. Jméno bylo zminěno, řada sportovních šikona zápisníků začíná slovy *ryu*, například *tsuka* („vznešenost, vznešený, vysoký“), *waka* („mládý, mladý“), *asa* („ráno, ranní“) nebo *asahi* („výcházející slunce“), bezpochyby jen naopak stejnými slovy končí, například *jama* („hora“), *hina* („květina“), *rij* („drahý“), *umi* („moře“) nebo *namu* („vlna“). Důvod je pochopitelný. Květina (*hana*) představuje symbol krásy, mládí a zdraví, protože hlava kočen koní - *hana* nebo - *nohana*, Hora (*jama*) symbolizuje neuchvatnost, velikost a sílu, kdežto drak (*ryu*) má souspěse zstrašit. Moře (*umi*) vzbuzuje dojem hluboké, nezkrotné síly, proto také *umi* nebo - *noumi* patří mezi nejoblíbenější. A pokud moře symbolizuje sílu, pak ještě významněji vyjádřením nenadávho náporu síly je vlina (*namu*).

Rada jmen má přímou souvislost s rodným zápisem. Tak například současný zápisník kategorie *džijōši* *Mitsuo* *Ami* („Prámen z Mio“), který se kromě svých minulých sportovních úspěchů proslavil rozvozem hlavních vchováteřů hrdí stíli při rituálním rozvíjení, pochází z prefektury Ibaraki, jehož hlavním městem je Mito, kdežto bývalý ōzeki Kirisima je původem z prefektury Kagosima, kde se nachází poloostrov *Kirisima*. Na začátku jmen zápisníků je severský ostrov Hokkaido se zase často vyskytuje slovo *tsuka* („se“) - například *Kirisima* („Severní moře“), *Jokozuna Točigajima*, který se proslavil přibližně před 80 lety, pochází z prefektury Točigi a část své jména (*Toči*-) dal také fašesový žák.

Tento zvyk je velice rozšířen, neboť jména novým zápisníkům zpravidla přidělují sami majitelé štábů. Například opátka Kokozakura ze stáje Sadagatakeba vyhlásil pro své svědce jména, která vždy začíná slovem *ko* („cítěn“).

banzuke

A man in a white and blue patterned robe is holding a large, folded piece of paper with a complex diagram, likely a map or architectural plan. The diagram features a grid-like structure with various labels and symbols, possibly representing a city layout or a specific project. The man is standing in front of a dark, textured background.

Lidová slovesnost zase tvrdí, že kdykoli se objevilo zemětřesení, obyvatelé oblasti Kansai šeptali „*jonaori, jonaori*“ (reformu společnosti, reformu společnosti!), zatímco lidé v oblasti Kantó vykřikovali „*manzairaku, manzairaku*“

Za zvláštní zmínku stojí regály s časopisy. Majitel vám dovolí listovat a číst podle chuti. Regály s časopisy jsou vždy umístěny u oken do ulice. Zvenčí vidíte jen zadní stranu regálu, což není moc estetický pohled. Ale má to je- den užitečný důvod. Zvenčí jsou totiž dobře vidět obličeje lidí kolem regálů, kteří si čtou. To odradí případné kriminální živly. Zakazují tak službu jako ochranka. Nikdo neví, kdo na temné napěch přišel, ale je to logické.

Tyto stěsnané městské mini-obchůdky, se svým obyčejným zbožím se zda- jí být nic moc, ale jsou v mnoha směrech prototypem rozumu. Pracují s pe- nou počítavou si, eliminují ztráty z prodeje, vydávají na bezpečnost co možná nejmenší - s maximálním efektem.

Odhluje se tak historie moderní japonské městské spotřeby. Na počátku by- ly honosné obchodní domy, které vyráběly v prvotřídních obchodních zó- nách mezi budovami úřadů. To, že byly shromážděny na jednom místě, jim pomáhalo zvyšovat svou image. Jejich návštěva byla pro většinu lidí gála příležitostí. Po obchodních do- mech přišly supermarket, které představovaly novou modernizaci tr- hu. Byly dobře zásobené a jejich ce- ny byly podstatně nižší než v ob- chodních domech. Pravda, nebylo na nich nic extra, ale pro každodenní potřebu průměrného člověka plně vyhovovaly. A teď máme

koloniální. Tento přechod od obchod- ních domů přes supermarket ke ko- loniálům mi připadá jako zrcadlení změny ve stravování poválečné rodi- ny, v době podávání i počtu jídel. V obrovských restauracích obchod- ních domů si můžete vybrat japon- skou, čínskou i západní kuchyni. Byla to místa, kde jste se opravdu dobře najedli. Obzvláště děti milovali den, kdy je rodiče vzali na nákup a oběd do obchodního domu. Byl to zvláštní den pro celou rodinu. Za tímto zrytkem se skrývala pevná rodinná pouta. Jídlo bylo doneseno na stůl, celá rodina pohromadě. To byl věk „společných jídel“. Když se objevily super- markety, v jejich blízkosti vyráběly „rodinné restaurace“. Jak napovídá je- jich jméno, zaměřovaly se na rodiny. Důležité bylo, že rodina opravdu přišla. V období vysokého růstu začali otce dávat stále více přednost zaměstnání před rodinou. Po několika hodinách přestávkou šel otec popojít s kolegy a domů přijížděl až pozdě v noci. V neděli měl schůzku na golfu s důležitými klienty. Děti zatím trávily většinu času v dvoačovských školách, aby se dobře připravily na „víkna přijímacích zkoušek“. Rodiny měly jen málo času na společné jídlo - začala doba „odděleného stolování“. Rodinné restaurace se objevily a začaly být populární jako místo, kde rodina mohla obědat společně a mohla si upevnit svá pouta.

To nás přivádí k věku koloniálů. V době rychlého ekonomického růstu a prosperity existuje velký počet lidí, kteří žijí sami. Není to ani tak tím, že by jim bylo víc, jako spíš tím, že se změnil jejich životní styl. Studenti z ob- lasti se snaží vyhnout kolejím a ubytovna a dávají přednost bytům a kon- dominium. To také znamená, že se musí sami postarat o své jídlo. Také spousta pracujících žen žije sama. Slatky se odsvatují do pozdějšího věku, takže stále déle žijí samy. I ony si musí připravit něco k jídlu, ale pokládají to za dost nudné vařit jen pro sebe po těžkém pracovním dni. Místo toho si koupí něco v koloniálu nebo restauraci, kde prodávají „přes ulici“ a snědí si to doma. Nastává období „individuálních jídel“. Toto střídaní doby jídla a stravování nabylo výstupu do vzniku restaurací, které mají otevřeno dlouho do noci, do rakotového nástupu koloniálů i snižování věku těch, kte- ří tam chodí. To je jeden jev městského života, který stále roste a vyvíjí se a způsobuje tak i změnu jídelních zvyklostí. Například existuje nepopíratel- ná volnost v tom, kdy a kolikrát denně jíst.

Když člověk žije sám, je těžké svůj čas regulovat. Pokud žije v rodině, po- zadky skupiny slouží jako jistý stimulátor. Pokud žije sám, zjistíte, že ji- te třeba čtyřlístek nebo pětikrát denně, místo třikrát, což je považováno za normální. Nebo třeba jedno ze tří lidí začne žít za chipy, sušenky nebo ně- co, co je z hlediska zdraví dost diskutabilní. Nedávno jsem mluvil se ženou o tom, jak jako studentka trpěla přejídáním. Přijela do Tokia studovat a by- dela sama. Dřív, než si to uvědomila, podepsala se pěkne na svém těle bý- lým jídlem. Kupovala si hotová nebo mražená jídla, domo je zhlitla klobá- se, kolika málo minut a po zbytek noci pořád něco udušovala. Zanedlouho už nemohla říct, kdy vlastně její jídlo začíná a kdy končí. Nikdy se necitila uspokojená a tak jedla, dokud se necitila nafouklá - až už nemohla sníst ani

trochu. Taková doma nebyla. Doma čekala, dokud neslyšela zvuky nebo necitila vůni z kuchyně, šla se podívat, co to je, dala si jedm dvě porce a pak šla dělat úkoly. Jinými slovy, ve všem byl řád, podle něhož se každý fi- dil. Když žila sama, hlad začal ztrácet dotyk s realitou. Ztráta kontrolu. Bylo to, jakoby posádkovník čist jejího já opouštěl disciplínu. Ach, kolik věštím toho, co se prodává v koloniálních, můžete najít v rázových a skříních každé normální domácnosti: kapenský, ubrusový, tužky, obálky pro *kuden* (dar rodině zesnulého), apod. Když pozdě v noci zjistíte, že něco nutně potřebujete, stačí zaběhnout do nejbližšího koloniálu. Určitě to budou mít. Mají po ruce také jídlo a nápoje, jakoby byly prodloužením vaší vlastní ledničky.

Když se lidé vracíci hladově pozdě v noci domů, jsou do koloniálu stejně- tak, jako generace před nimi šla ple- nit ledničky a spojky. Nepředstavují jen prodloužení vlastního bytu, ale znamenají i vystěhování mnoha vě- cí, které se v domácnostech uchová- valy. Mladá generace si oblíbila zvláště hotová jídla. Pár minut v mikrovlnce (která v koloniálu po- chopitelně je také) a už si mohou po- chutnávat na „práve uvařeném“. Tak se stal koloniál náhradou kuchyně.

Život v dnešních jednopokojových bytech je svou strukturou stejný jako „bezdomovec“ v tom, že oba dva na místě parazitují. Říká sociolog Miki Wakabashi. Zatímco pro majitele domu je ideálem přinést si vlastní te- ritorium domů, „bezdomovec“ se snaží vystříd toho co možná nejvíc. Bydlí v jednom pokoji nebo kondominiu je podstatný výraz to- hoto životního stylu. Vystěhování

dříve privátních oblastí života na veřejnost je něco, co se shoduje s růstem sektoru služeb - restaurace, čistiny, konfekce, pečovatelská služba, doučova- cí školy, svatební služby i péče o dýchadce - vše spadá do této kategorie. Není to jen hotové jídlo. Dnes jídlo, které by mělo být v mrazáku nebo pa- ci náčiní, které by mělo být v šuplíku psacího stolu, tam nejsou, protože je najdete v koloniálu, až budou potřeba. To vše zabere jen pár minut - dojt tam a koupit je. V tom, že se tyto osobní oblasti přesunuly ven, tento život- ní styl má v podstatě stejnou strukturu jako životy těch, kteří chodí na ho- mady odpadků restaurací jako do svého mrazáku, používají veřejné za- chodky jako svou toaletu, fontány jako koupelnu a nástupišť metra a vchody bank jako ložnici.

Poslední část domova, která by se měla dostat ven, je vaření. To znamená vážnou hrozbu pro kulturu. Myslím si, že to je nebezpečnější, než exte- rializace paměti do počítače. Vaření, stejně tak jako zachazení s odpady, je jednou z mála činností, při kterých mají lidé příležitost být přímo v kontak- tu s přírodou.

Jídlo znamená vzít život, naparovat, uvařit nebo usmažit je. Ryba, maso, ze- lenina - to vše živí živé organismy. Bez ohledu na to, jak jsme civilizovaní, velká většina naší potravy bude něco, co bylo kdysi živé. Vaření je vlast- ně usmíření s přírodou.

Na přírodu po většinu času zapomínáme, ale při vaření jsme nuceni si uvědomit, že příroda je neoddelitelnou částí na- šeho života. Místo, kde si to uvědomujeme je kuchyň. Ale právě ku- chyň se stěhuje ven. Když máme hlad, běží- me v kteroukoliv denní nebo noční dobu do „venkovní kuchyně“.

